

**DIGITALIZÁCIÓ ÉS BÜNTETŐJOG,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A PÉNZMOSÁS
BŰNCSELEKMÉNYRE**

**DIGITIZATION AND CRIMINAL LAW,
WITH FOCUS ON MONEY-LAUNDERING AS AN ACT OF CRIME**

Vámosi Vivien Cintia*

Abstract

Money laundering is one of the ten most dangerous crimes against property. Most criminals use this to try to hide the proceeds of crime. The money laundered will later be used to fund other crimes, making it harder for authorities to trace the origin of criminal assets. The fight against money laundering has undergone a long process, which is expected to continue in the future. A number of European Union directives on means of defense have emerged. The regulation of crime is also constantly changing. This change is justified by the emergence of new digitization techniques. Digitization makes it easier to keep the identities of perpetrators secret and makes the work of the authorities more difficult. Cryptocurrencies, such as Bitcoin, play a particularly important role in committing money laundering. For this reason, they are also trying to create stricter rules for these, with more or less success.

Keywords: money-laundering, money mule, digitization, terrorist financing, cryptocurrencies, Bitcoin

Kulcsszavak: pénzmosás, pénzfutárokodás, digitalizáció, terrorizmus finanszírozás, kriptovaluták, Bitcoin

1. Bevezetés

A pénzmosás bűncselekménye számos veszélyt rejt magában. A legtöbb bűnöző ennek segítségével próbálja meg eltüntetni a bűncselekményből származó vagyont. Ezt leginkább a bankrendszeren keresztül viszik végbe, így nem csak tisztára moshatják pénzüket, hanem akár különböző befektetések nyomán még több pénzhez is juthatnak. Ez pedig azt a veszélyt rejt magában, hogy egyrészt a tisztára mosott pénzt a későbbiekben további bűncselekmények finanszírozására is felhasználhatják, másrészt nehezebbé válik a bűnüldöző hatóságok számára a már elkövetett bűncselekményből származó vagyon eredetét visszakövetni. Ennek következtében a bűncselekmény felderítése is nehezebbé válik. A bűncselekmény jelentőségét az is mutatja, hogy az IMF szerint a pénzmosás mértéke elérheti körülbelül a világ összesített

* Vámosi Vivien Cintia, első éves PhD hallgató, a Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Karán. E-mail: viencintia@gmail.com. Konzulens: Prof. Dr. Jacsó Judit fejlesztési és gazdasági dékánhelyettes, tanszékvezető egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi és Kriminológiai Intézeti Tanszék. E-mail: jogiacso@uni-miskolc.hu.

GDP-jének a 2-5%-át is.

A bűncselekmény felderítésére a nemzetközi előírások alapján minden államnak ki kell jelölnie egy központi egységet, amely a „pénzmosásnyű” bejelentéseket fogadja, és azokat egy elemző-értékelő tevékenység során vizsgálja meg. Az operatív elemzés eredményét pedig az illetékes szerveknek továbbítja ez az egység. Ennek neve a pénzügyi információs egység, vagyis a „Financial Intelligence Unit”, röviden FIU. Hazánkban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítás szervezetén belül működő Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda látja el a pénzügyi információs egység feladatait.¹

A magyar FIU a bűncselekmény elleni küzdelem, valamint annak megelőzésének, felderítésének, nyomozásának elősegítése céljából folytat elemző és értékelő tevékenységet. Ennek keretein belül operatív és stratégiai elemzéseket végez. Az operatív elemzés akkor indulhat, ha a szolgáltató bejelentést tesz, ha a felügyeletet ellátó szervnek felügyeleti tevékenysége során bejelentés alapjául szolgáló adat, tény, körülmény a tudomására jut stb. Stratégiai elemzése során pedig a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos folyamatokat és jellemzőket vizsgálja az Iroda.²

2.A pénzmosás bűncselekmény

2.1. A pénzmosás bűncselekmény általános jellemzői

A pénzmosás (money laundering) bűncselekménye napjainkban az egyik legjelentősebb bűncselekmény, amely gyakran digitális eszközök használatával valósul meg. Ilyen digitális eszközök lehetnek a kriptovaluták, a bankszámlák, a „dark web”, vagyis a sötét web. E bűncselekmény nem állhat önmagában, szükséges hozzá egy alapcselekmény megléte. Azonban fontos tény, hogy ennek az alapcselekménynek nem kell bűnösen elkövetettnek, vagy minden elemében bizonyítottnak lennie. További speciális vonás, hogy az alapcselekmény és a pénzmosás bűncselekményének elkövetője lehet ugyanaz a személy.

Ha a pénzmosás bűncselekményről olvasunk, egy összetett fogalomra kell gondolnunk. Az általános fogalom szerint a pénzmosást úgy lehet meghatározni, mint azt a cselekményt, amely az illegálisan szerzett haszon eredetét leplezi. A pénzmosásban részt vevő személyek és intézmények sokrétűek, a haszon leplezése érdekében gyakran bonyolult és nehezen követhető tranzakciókat hajtanak végre. Ezzel azt a célt kívánják elérni, hogy a törvénytelen úton szerzett pénzt a hatóságok felé már legálisan szerzett jövedelemként tudják felmutatni, és hogy azt a továbbiakban legális, vagy további illegális tevékenységre tudják felhasználni. Ez alapján elmondható, hogy a pénzmosás legalább egy, de inkább több illegális cselekményt, vagy a szervezett bűnözés körébe eső cselekményt feltételez. Ilyen bűncselekmények leggyakrabban a prostitúcióval kapcsolatos bűncselekmények, kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények, tiltott szerencsejáték stb. E bűncselekmények kifejezetten alkalmasak arra, hogy jelentős mértékű illegális jövedelemhez juttassák az elkövetőket. Ez azonban könnyebben felkelti a bűnüldöző hatóságok figyelmét is. Ezekén túl az elkövetőkben felmerül az igény arra is, hogy az illegálisan megszerzett jövedelmüket biztonságban felhasználhassák további illegális és legális célokra. Ez azonban nehéz feladatnak bizonyul, mivel nagy szervezettséget, bonyolult

¹ <https://pei.nav.gov.hu/> (letöltés ideje: 2023.01.20.)

Simonka Gábor Aurél: A pénzmosás elleni intézményrendszer a Pénzmosás Elleni Információs Iroda szemszögéből. *Kriminológiai Közlemények* 72 <https://www.kriminologia.hu/kriminologiai-kozlemenyek-72>

² <https://pei.nav.gov.hu/elemzo-ertekelo-tevekenyseg/elemzo-ertekelo-tevekenyseg> (letöltés ideje: 2023.01.20.)

és határokon átnyúló pénzügyi tranzakciókat igényel. Ezeket sokszor az alpbűncselekmény elkövetői nem maguk valósítják meg, hanem speciális „szakértők” segítségével (például könyvelők, bankárok, befektetők, egyéb pénzügyi szakemberek). Ők rendelkeznek azzal a szakmai háttérrel és ismerettel, amelynek segítségével a bűnelkövetőknek leleplezni tudják az illegálisan szerzett bevételüket.

A pénzmosás egy folyamatosan változó bűncselekmény, amit nem csak az elkövetők befolyásolnak, hanem a technika fejlődése is. Ez alapvetően negatív irányban befolyásolja a bűncselekmény változását. Mivel a pénzmozgás már szinte korlátok nélküli, a pénzügyi szektor szereplői is összetett munkát végeznek, számtalan pénzügyi tranzakciót hajtanak végre. Ez nagyban nehezíti a hatóságok munkáját is. Emiatt a pénzmosás elleni küzdelem nagy felelősséget jelent a felügyeleti szervek számára is. A fellépés csak nemzetközi szinten valósulhat meg, amelyhez nélkülözhetetlen az egységesített jogszabályi környezet és jogalkalmazás.³

2.2.A pénzmosás elleni védekezés kialakulása

A pénzmosás már szinte minden országban büntető törvénykönyvekben szabályozott bűncselekmény. Szabályozása és története összefügg a szervezett bűnözés elleni küzdelemmel. A pénzmosás kriminalizálásának eleinte a fő célja a kábítószer-kereskedelem anyagi bázisának elvonása volt, majd az 1990-es évektől már az Európai Unió (Európai Közösségek) fókuszpontjába került. Ekkortól a szervezett bűnözés elleni fellépést szolgálta, súlyos, határokon átnyúló bűncselekményként tekintettek rá. Már korán felfedezték a pénzmosásban rejlő veszélyeket, mivel a belső határok eltörlése, továbbá az áruk, szolgáltatások, a munkaerő és a tőke szabad áramlása azzal a kockázattal járt, hogy a bűnözők is könnyebben legalizálták illegális jövedelmüket. Az Európai Unió pénzmosás elleni politikája két fő pilléren nyugszik, ezek a büntetőjogi és büntetőjogon kívüli fellépés. A büntetőjogi fellépést az Unió III. pilléres jogi eszközei (nemzetközi egyezmények, kerethatározatok és együttes fellépések) szolgálták, míg a büntetőjogon kívüli eszközök az Unió négy pénzmosás elleni irányelve jelentette. Ezek az ügyfél-átvilágítást és bejelentési kötelezettséget írták elő azért, hogy megakadályozzák a pénzügyi szektor pénzmosásra történő használatát.⁴

A pénzmosás elleni fellépés gyökerei az Amerikai Egyesült Államokra vezethetők vissza. Itt fogadták el az első Pénzmosás Elleni Törvényt 1986-ban. A küzdelmet nem sokkal később már Európában is folytatták. Fontos szerepe volt a szabályozásban a soft law, jogi kötőerővel nem rendelkező szabályoknak, valamint azon szervezeteknek, melyek a tagállamok kölcsönös értékelésének elvén működnek. Ezek közül a legfontosabb a nemzetközi Pénzmosás Elleni Akciócsoport (Financial Action Task Force, FATF) és az Európa Tanács Pénzmosás és Terrorizmus-finanszírozás Elleni Szakértői Bizottsága (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering and Financing of Terrorism, Moneyval).⁵

Európában az 1988. évi Bécsi Egyezmény, vagyis a Nemzetközi Kábítószer Kereskedelem Visszaszorítására Irányuló ENSZ Egyezmény volt az első dokumentum, amely megfogalmazta a pénzmosás fogalmát a kábítószer-kereskedelemmel összefüggésben. Ehhez Magyarország az

³ AMBRUS István: *Digitalizáció és büntetőjog*, Wolters Kluwer, Budapest, 2021, 148-156.

Pmt.: 2017. évi LIII: törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról

⁴ JACSÓ Judit: A pénzmosás compliance hazai és európai dimenzióban a társadalmi innováció tükrében. *Miskolci Jogi Szemle* 2019/2. különszám, 1. kötet 394-412.; JACSÓ Judit - UDVARHELYI Bence: A pénzmosás elleni fellépés aktuális tendenciái az Európai Unióban. *Ügyészségi Szemle* 2017/1. szám, 6-31.

⁵ JACSÓ i.m. (2019).

1998. évi L. törvény kihirdetésével csatlakozott. Másik fontos nemzetközi dokumentum az Európai Tanács a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló Egyezmény (Strasbourg, 1990. november 8.), melyet Magyarországon a 2000. évi CI. törvénnyel hirdettek ki. További fontos ENSZ egyezmény a Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni egyezmény (Palermói Egyezmény, 2000. december 14.). Ebben fogalmazták meg, hogy valamennyi súlyos bűncselekményből származó vagyona elkövetett pénzmosás büntetendő. Ezt hazánk a 2006. évi CI. törvénnyel ratifikálta. Végül pedig a 2005-ös Varsói Egyezmény jelentett mérföldkövet, mely a pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelem felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szól.⁶

3. A pénzmosás szabályozása a hatályos Büntető Törvénykönyvben

A hazai büntetőjogi szabályozás három szakaszban rendelkezik a pénzmosás bűncselekményével kapcsolatban. Az első kettő a bűncselekmény szándékos és gondatlan alakzatait határozza meg (Btk. 399.§-400.§), míg a harmadik a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztásáról szól (Btk. 401.§). Továbbá a Btk. 402. §-ában egy értelmező rendelkezés található.

A bűncselekmény jogi tárgya az a közérdek, ami a szervezett bűnözés visszaszorításához, valamint ahhoz a társadalmi igényhez fűződik, hogy a bűncselekményből származó vagyona ne maradjon a bűnelkövetőnél. A pénzmosásnak a korábbi törvény alapján három fajtáját különíthetjük el. Ezek a más által elkövetett bűncselekményből származó dologra eredetleplezési célból elkövetett pénzmosás, a más által elkövetett bűncselekményből származó dologra eredetleplezési cél nélkül elkövetett pénzmosás és a saját bűncselekményből származó dologra történő pénzmosás.⁷ Ez a 2020. évi XLIII. törvénnyel bevezetett módosítással kiegészül. Tehát, amíg a korábbi szabályozás három alapesetről rendelkezett, 2021. január 1-től hatályos Btk-ban már négy alapeset kerül megfogalmazásra.

Változott a bűncselekmény elkövetési tárgya is. Amíg korábban elkövetési tárgy alatt a dolgot értették, most a helyébe a vagyona került. Az Európai Parlament és Európai Unió Tanácsa 2018/1673 irányelvében meghatározásra kerül a vagyona fogalma. E szerint a vagyona „mindennemű vagyoni eszköz, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan, materiális vagy immateriális javakat, valamint bármilyen formájú olyan jogi dokumentum vagy okirat, ideértve az elektronikus és digitális is, amely bizonyítja az ilyen vagyoni eszközökhöz fűződő jogcímet vagy a bennük lévő érdekeltséget.”⁸

Változás történt a bűncselekmény eredményében. Amíg a 2020. 12. 31-ig hatályos szabályozásban nincs eredménye a büntetettnek, addig az új szabályozás szerint az első alapesetnek van eredménye. Ez az eredmény a vagyona eredetének leplezése.

Korábban az ügyvéd általi elkövetése minősítő körülményként jelent meg a jogszabályban, azonban az új szabályozás szerint ügyvéd sui generis nem követheti el, ugyanakkor mégis súlyosabban rendeli a törvény továbbra is büntetni, hiszen a Pénzmosás elleni törvény (Pmt.⁹) személyi hatálya meghatározott esetekben az ügyvédekre is kiterjed, amely elkövetői kör a minősített esetek között található a hatályos szabályozásban.

⁶ GÖRGÉNYI Ilona - GULA József – HORVÁTH Tibor - JACSÓ Judit - LÉVAY Miklós - SÁNTHA Ferenc – VÁRADI Erika: *Magyar büntetőjog különös rész.* Wolters Kluwer, Budapest, 2020, 781-798.

⁷ KARSAI Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz.* Complex, Budapest, 2013, 842-850.

⁸ Európai Parlament és Európai Unió Tanácsa 2018/1673 irányelv.

⁹ 2017. évi LIII. törvény a pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának megelőzéséről.

Változás történt az előkészület büntetendőségében is. A 2020.12.31-ig hatályos szabály szerint csak a közös elkövetésben való megállapodás volt szankcionálandó, most már valamennyi előkészületi alakzat büntetendővé vált. A módosított jogszabály már magában foglalja az orgazdaságot is, míg a régi szabályok szerint elkülönült tényállásokról lehetett beszélni. A pénzmosás bűncselekménynek korábban nem volt ismeretes szabálysértési alakzata, azonban az új szabályozás már ezt is ismeri. Ugyanez a helyzet az alternatív büntetésekkel is. A pénzmosás bűncselekményét korábban elsőfokon a törvényszék bírálta el, azonban ma már elsőfokon a járás-és/vagy a kerületi bíróság jár el, ritkább esetben pedig a törvényszék.

Azonban nem csak változások figyelhetők meg a régi és az új szabályozás között, hanem számos azonosság is megtalálható bennük. Fontos jellemző, hogy még mindig büntetendő a pénzmosás gondatlan elkövetési formája is, valamint ez esetben ugyanúgy megmaradt a törvényben a büntethetőséget megszüntető ok.

Ahogy már láttuk, az eddigi három helyett már négy alapesettel találkozunk a törvényben, melyeket érdemes külön-külön is megvizsgálni.

Az első alapesetben az elkövetési tárgy a már említett büntetendő cselekményből eredő vagyon. A cselekmény büntetendő jellegével azt fejezi ki a törvény, hogy az alapcselekmény bűnössége nélkül is megállapítható a pénzmosás (pl. büntethetőséget kizáró ok miatt). A vagyon pedig a korábban tényállási elemként szereplő dolog helyett található meg, mely jóval szélesebb kört ölel fel, így nem csak fizikai tárgyakat, vagyonelemeket, hanem jogokat, követeléseket is jelent. Ez a tényállás materiális bűncselekmény, nyitott törvényi tényállásként tüntetik fel az indokolásban. Az elfedés és elleplezés is többet jelentenek, mint a bűnös eredetű vagyon passzív megtartása vagy a rendeltetésszerű használata. Ezen elkövetési magatartások következménye az az eredmény, hogy a vagyon a külvilág számára is elszakad az eredeti jellemzőjétől. Ebben az esetben a leplezendő vagyon úgy tűnik fel, mintha az nem bűncselekményből származna. Az eredmény tehát az, hogy a vagyon eredete leplezett lesz. A tényállásban megjelenő elfedés azt jelenti, hogy a vagyon eredete a külvilág számára titkos, nem, vagy csak nehezen visszakövethető. Az elleplezés ehhez képest többet jelent, feltételez egy leplező jogcímet, vagyis a vagyon bűncselekményből származása eltűnik, sőt azt a látszatot kelti, hogy jogosan megszerzett vagyonról beszélünk. További fontos szempont, hogy az alapeset alanyi oldalán nem jelenik meg célzat, így eshetőséges szándékkal is elkövethető a bűncselekmény.

A második alapeset az első alapeset sui generis előkészületi jellegű változata. A részcselekmények olyan önálló bűncselekmények, melyek a befejezettséget megelőző stádiumhoz kötődnek, önálló bűncselekmények, mindemellett pedig célzatuk a vagyon elfedésére vagy elleplezésére irányul. Itt is megjelenik a 2018/1673 irányelvben megfogalmazott elv, miszerint e részcselekmények azért büntetendők, mert a bűnös vagyon elleplezésére irányuló célzat fogalmazódik meg. Ez az indoka annak, hogy a második alapeset is a kétszeres értékelés tilalmának sérelme (ne bis in idem elv) nélkül valósulhat meg a saját bűncselekményből származó leplezendő vagyonra is.¹⁰

A pénzmosás bűncselekményének harmadik alapesete a 2018/1673 irányelvben is megfogalmazott bűnpártoló jellegű pénzmosás. Ez alapján rendeli büntetni a törvény minden olyan szándékos segítségnyújtásra irányuló cselekményt, amely a büntetőjogban értelmezhető jogi következmények alóli mentesülést szolgálja. Az ebből az alapesetből származó vagyont érintő jogkövetkezmény az elkobzás, illetve a vagyoneklobzás alá egyaránt eső vagyonnal kapcsolatos polgári jogi igény érvényesítése. Tehát elmondható, hogy ezek a szankciók közvetlenül célozzák a bűnös eredetű vagyon végleges elvonását, illetve hozzáférhetetlenné

¹⁰ Európai Parlament és Európai Unió Tanácsa 2018/1673 irányelv

tételét. A vagyonekobzás és vagyonvisszaszerzés minden olyan jogkövetkezményt magába foglal, ami a bűncselekményből származó vagyonnal kapcsolatban büntetőjogilag értelmezhető, így a vagyonnal kapcsolatban álló jogkövetkezmények elkerülése e két intézmény alkalmazásának elkerülésében jelenhet meg.¹¹

A negyedik alapeset újítást hozott a Büntető Törvénykönyvbe. A korábban önálló bűncselekményként értékelt gazdaságot beolvastotta a pénzmosásba, így az már nem tartozik a klasszikus vagyon elleni bűncselekmények körébe, arra csupán a pénzmosás esetkörébe utalhatunk. Változás történt ugyanakkor abban, hogy a korábban hatályos gazdaság tényállása csak a tíz taxatív felsorolt bűncselekményből származó dologra követhető el. Ilyen volt például a költségvetési csalásból származó vámellenőrzés alól elvont nem közösségi áru, vagy a jövedéki adózás alól elvont termék stb. megszerzése, elrejtése, annak elidegenítésében való közreműködés. Ezzel ellentétben a pénzmosás új, gazdasággal értékelt alakzat alapcselekménye bármilyen büntetendő cselekmény lehet. Az elkövetési magatartás köre is kiterjedt. Így már ide sorolható a megszerzés, elrejtés, elidegenítésben való közreműködés, felhasználás, átalakítás is, tehát ezek is megvalósítják a pénzmosás bűncselekményének ezen alapesetét.¹²

A pénzmosás minden szándékos eset kapcsán alapesetként minősíthető, ha a vagyon értéke legfeljebb 50 millió Forint értéket képvisel. Ebben az esetben a szankció korábban 1-5 évig terjedő szabadságvesztés volt, most már egységesítették és 5 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekménnyé vált a pénzmosás. Az irányadó generális minimum ebben az esetben három hónap. A 2021. január 1-től érvényes szabályozás egyúttal módosította a 33. § (4) bekezdését is.

„33. § (4) Ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.”¹³

Ez alapján minden olyan bűncselekmény esetén lehetővé vált az alternatív büntetés vagy alternatív szankció alkalmazása, amely büntetési tételének alsó határa kevesebb, mint 1 év. Ez lett az irányadó a pénzmosás bűncselekményére is, vagyis 50 millió Forint és az alatti elkövetési érték esetén a bíróság enyhítő körülmény hiányában is dönthet arról, hogy a szabadságvesztés helyett enyhébb büntetést, így elzárást, közérdekű munkát stb., vagy ezekből akár egyidejűleg többet is alkalmaz. Ezekben az esetekben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC törvény alapján elsőfokon a járás,- valamint a kerületi bíróság jár el. Elsőfokú törvényszéki hatáskörbe csak a súlyosabb eset, vagyis az 5-10 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett pénzmosás bűncselekménye tartozik, amit a Btk. 399.§ (7) bekezdése fogalmaz meg. Említést érdemel az is, hogy a pénzmosás bűncselekményének már szabálysértési alakzatát is ismerjük, amit legfeljebb 50 000 Forint értékre követnek el.

A korábbiaktól eltérően a törvény ma már büntetni rendeli a bűncselekmény valamennyi előkészületi alakzatát is, így például büntetendő az elkövetéshez szükséges feltételek biztosítását, a felhívást, vállalkozást is.¹⁴

Az eddigi összetett minősítő körülmények köre jelentősen egyszerűbb és szűkebb lett. Minősítő körülményként történik az értékelés az 50 millió Forint feletti értékre történő elkövetés és az 5-50 millió Forint közötti elkövetési érték, ha a cselekmény elkövetése üzletszerű, vagy ha

¹¹ Európai Parlament és Európai Unió Tanácsa 2018/1673 irányelv.

¹² 2012. évi C. törvény.

¹³ 2012. évi C. törvény.

¹⁴ 2012. évi C. törvény.

a Pmt.-ben meghatározott szolgáltatóként vagy annak tisztviselőjeként, alkalmazottjaként a szolgáltató tevékenységgel összefüggésben valósul meg, vagy ha hivatalos személy követi azt el. Az ügyvédi minőség sui generis minősített esetként történő szabályozása megszűnt, így ügyvéd csak akkor felel a pénzmosás bűncselekményéért, ha azt jelentős értékre, a Pmt.-ben meghatározott szolgáltatóként vagy annak tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként a szolgáltató tevékenységgel összefüggésben valósítja meg.

A Btk. 400. § (1) bekezdése a gondatlan, jellemzően a hanyag elkövetést rendeli továbbra is büntetni, de a törvény módosítása miatt itt is már a vagyon az elkövetési tárgy. A gondatlan elkövetés tényállásának minősített esetei is a szándékos bűncselekmény tényállásai szerint alakulnak, de büntethetőséget megszüntető ok maradt a gondatlan pénzmosást feljelentő személy helyzete.¹⁵

A pénzmosás az előcselekménnyel anyagi halmazatba is kerülhet, így büntetendő a „saját pénz mosása”. Kivételt jelent ez alól a Btk. 399. § (9) bekezdés alapján a bűncselekmény harmadik és negyedik alesete, vagyis nem büntethető a bűnsegéd és felbujtó akkor, ha a pénzmosás során az általa elkövetett büntetendő cselekményből származik a vagyon, amire elköveti a bűncselekményt. Ez alapján az előcselekmény tettese már felelősséggel tartozik azért a pénzmosás bűncselekményéért is, amit a saját büntetendő cselekményével összefüggésben hajt végre. A megjelölt speciális büntethetőséget kizáró ok valójában egy bűncselekményi egységet alakít ki úgy, hogy ott egyébként a pénzmosás kapcsán valóságos anyagi halmazatot kellene megállapítani. Így elmondható az, hogy ismét az lesz a főszabály, hogy az alapcselekmény részese az ehhez kapcsolódó pénzmosásért nem büntethető, így az utóbbi cselekmény nem lesz büntethető, csak egy utócselekmény pozícióba kerül.

A Btk. alapján a jövőben is büntetendő a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztást is. Ezt a Btk. 400. § (1) bekezdésben fogalmazta meg a jogalkotó. Ez a bejelentési kötelezettség a Pmt. 30. §-ára utal. Tehát ebben az esetben a Btk. keretdiszpozícióként hivatkozik a Pmt.-re, a Btk-ban szereplő tényállást a Pmt. tölti ki tartalommal. A pénzmosás megelőzésével kapcsolatos speciális kötelezettségeket tartalmazó Pmt. hatálya szűkebb, csak azokra a tételesen felsorolt szolgáltatókra terjed ki a hatálya, melyek tevékenységi köre veszélyeztetett pénzmosás szempontjából.¹⁶

4. Digitalizáció és pénzmosás kapcsolata

A jogi életben a digitalizáció a kezdetekben csak egy egyszerűbb, papíroktól mentes működést ígért, ahol gyorsabb a nyomtatás és a postai szolgáltatások igénybevétele nélkül az ügyintézés. Azonban hamarosan már az ügyfelek is elektronikus űrlapokat, strukturált információkat használtak az ügyeik intézéséhez. Ekkor kezdték el vizsgálni, hogy hogyan is lehet a jogi folyamatokat automatizálni.

A digitalizációnak köszönhető újabb eljárások nagymértékben megváltoztatták az igazságszolgáltatás különböző szektorainak működését, szokásait. Ennek hatása az eljárások során, illetve az ügyfelek helyzetére nézve is megfigyelhető. A hagyományos írásbeliség

¹⁵ 2012. évi C. törvény.

¹⁶ AMBRUS István: *Digitalizáció és büntetőjog*. Wolters Kluwer, Budapest, 2021, 148-156.; AMBRUS István: *Büntetőjog 2021 – a pénzmosás újrhangolt tényállása és a hálapénz kriminalizálása. Büntetőjogi Szemle 2020/2. szám, 3-10.; <https://ujbtk.hu/dr-ambrus-istvan-buntetojog-2021-apenzmosas-ujrahangolt-tenyallasa-es-a-halapenz-kriminalizalasa/> (letöltés ideje 2023.01.20.).*

megváltozott, a jogügyleteknél a digitalizált szerződések és bizonyítékok hódítanak teret, melyek különböző problémákat hordoznak magukban. Az elektronikus eljárások miatt a nyomtatványok szerepe megnőtt, melyek nem megfelelő kitöltése is számos veszélyt hordozhat magában. A jogászok munkája is változásnak indult, már az írásbelisége a fő szerep, mely egy sokkal pontosabb és precízebb munkát kíván meg.¹⁷

A technológiai fejlődés a gazdaság számos területén is változásokat idézett elő. Ezek a változások a pénzforgalmat és a pénzügyi infrastruktúrákat is érintették a pénzügyi fejlesztések által, ezek pedig egyre inkább az információs rendszerektől függenek. Ez jelentős hatással van a bankszektorra is. Az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatások elérése és igénybevétele alapvető elvárásként jelenik meg. Emiatt a készpénz használata egyre inkább visszaszorul, sőt az utóbbi időszakban kialakult járványhelyzet során egyre inkább az hallható, hogy lehetőleg ne is használjunk készpénzt. Az emberek saját kényelmük érdekében szívesebben használják már a különböző elektronikus fizetési módokat, mint az átutalás és a bankkártyás fizetés. Ezeknek azonban megvannak a maguk hátrányai is, mivel lehetőséget jelentenek az eddig ismeretlen bűnözési formák kialakulására. Emiatt a kiberbűnözés napjaink egyik legnagyobb kihívását rejti magában.

A kiberpénzmosásról három eltérő álláspont létezik. Az egyik a kiberbűncselekmények leágazásának tekinti azt, a második a pénzmosás új technikájaként gondol rá, a harmadik szerint pedig egy teljesen új jelenségről van szó. Gyakran kapcsolható a kiberbűnözéshez és az online szervezett bűnözéshez, de azon jócskán túlmutat, hiszen az online vagy offline bűncselekményekből származó vagyontisztára mosásában is szerepet játszik. Több kedvező tényező is fennáll ehhez a bűncselekményhez, hiszen az információhálózatok globálisak, könnyen elrejtethők a folyamatok, elfedhető egy utalásnál a személyazonosság, valamint az online bankok és fizetési szolgáltatások esetén még gyerekcipőben jár a pénzmosás elleni mechanizmusok működése (ennek megoldására már megjelentek a törekvések, melyeket a későbbiekben bővebben is kifejtünk.)

Egyre gyakrabban előforduló jelenség az ún. „money mule” jelensége, mely a pénzfutárok alkalmazásával megvalósuló pénzmosást jelenti. A pénzfutárokat általában jogszerű tevékenység látszatát keltve szervezik be az interneten keresztül. Ők pedig vállalják, hogy különböző pénzügyi intézeteknél nyitnak bankszámlát, vagy saját számlájukat rendelkezésre bocsátják azért, hogy az onnan felvett összegeket a megbízójuk számára készpénzben átadják általában jutalék ellenében. Tehát a bűnös eredetű pénz magánszemélyek számláin aprózódik el, amelyet pedig a bankszámla tulajdonosok továbbadnak az elkövetőknek, így pedig legalizálják a pénzt. Itt jellemzően kisebb összegek mozognak a számlákon, hogy ne keltsenek feltűnést. Az ilyen esetek nagy részében csak a pénzfutár válik ismertté, aki a pénzmosás gondatlan alakzatának elkövetője, míg a szándékos elkövető kiléte homályban marad. A „money mule” tudattartalmának vizsgálata fontos, mert ez az alapja a bűncselekmény minősítésének.¹⁸

¹⁷ NAGY Adrienn: Digitalizáció és mesterséges intelligencia a magyar igazságszolgáltatásban. Miskolci Jogi Szemle XV. évf. 2020 3. különszám 105-111.; LENTNER Csaba - ZÉMAN Zoltán: A pénzmosás egyes jogi és gazdasági összefüggései. Miskolci Jogi Szemle 12. évfolyam (2017) 1. szám 19-32.

¹⁸ MEZEI Kitti: A pénzügyi intézetek ellen intézett kibertámadások büntetőjogi vonatkozásai, *Infokommunikáció és jog*, 2019/1. szám, 14-20.; AMBRUS István: A 21. századi modernizációra adható büntetőjogi válaszok. *Ügyészek Lapja* 2019/6. szám, 5-11.; AMBRUS István: A mesterséges intelligencia és a büntetőjog. *Állam- és jogtudomány* 2020/4. szám 4-23.; DORNFELD László: Pénzmosás a kibertérben. in: Farkas-Dannecker-Jacsó (szerk.) *Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének büntetőjogi aspektusai*. 2019, 451-461.; Tropina TATIANA: Fighting money laundering in the age of online banking, virtual currencies and internet gambling. *ERA Forum* 2014. 5-6.; KÁRMÁN Gabriella - MÉSZÁROS Ádám – TILKI Katalin: Pénzmosás a gyakorlatban. *Ügyészségi Szemle* 2016/3. 90.

A virtuális térben végrehajtott pénzmosás esetén kétszeres látencia jelenik meg. Egyrészt az alaphüncselekmény nem biztos, hogy a hatóság tudomására jut, másrészt előfordulhat, hogy maga a hüncselekmény utáni pénzmosás marad rejtve. A már említett „money mule” jelenségen túl ilyen látens művelet lehet a Bitcoin és egyéb altcoins műveletek, a valódi vagy hamis alapítványok támogatásának színlelése, illegális szerencsejátékok stb. Ezek a kriptovaluták egy nyílt forráskóddal rendelkező digitális valuták, melyeket egyre több helyen fogadnak el fizetőeszközként.

A Bitcoinnal és egyéb altcoinokkal kapcsoltban elmondható, hogy a virtuális valuták létrejötte összefügg a pénzügyi szféra iránti bizalom megrendülésével. A cél a készpénz mellözése, az online bankolás, ezzel pedig a szolgáltatások elrejtésének megkönnyítése. Ezek függetlenek a nemzeti bankoktól, hamisíthatatlanok, konvertálhatóak más valutákra. A pénzügyi műveletek nyilvánosak, a felhasználók anonimizáltak, a tranzakciós felek egyenrangúak, a pénzügyi műveletek gyorsak, de visszavonhatatlanok. A Bitcoin egy generált matematikai algoritmus, melyre bányászattal, vagy adásvétel során lehet szert tenni. Fizetőeszközként használható legálisan is, nem csak az e-kereskedelemben, hanem a valódi térben is. Azonban valamennyi ország egyetért abban, hogy számos veszélyt rejt magában ez a típusú fizetőeszköz. A Bitcoin különösen alkalmas pénzmosásra, mert ellenőrizetlen, ellenőrizhetetlen és nem lehet követni. Nagyobb összegek is gazdát cserélhetnek a felhasználók között, egy felhasználó több „pénztárcával” is rendelkezhet. E hálózatnak nincs központja, a szerverek a „felhőben” működnek, a tranzakcióban részt vevő felek azonosíthatatlanok maradnak. E tényezők miatt az Europol internetes szervezett büncözéssel kapcsolatos részlege megfogalmazott egy ajánlást a virtuális valutákkal vagy azok használatával összefüggő hüncselekmények elleni fellépéssel kapcsolatban, amiben megfogalmazta a legfőbb teendőket. Ilyen például a kapcsolat kiépítése és fenntartása a virtuális valutát használókkal; számítástechnikai és pénzügyi nyomozók képzése a virtuális valuták felkutatására; új nyomozati eszközök bevezetése stb.¹⁹ Ez a terület sokáig nem volt szabályozva uniós szinten, azonban a legújabb javaslatcsomag már egységes szabályozást hoz ezen a területen.²⁰ A büncszervezetek is egyre szélesebb körben használják ki az internet adta lehetőségeket a jogellenes cselekményeik elrejtésére. A szervezett büncözői csoportok által elkövetett hüncselekmények egyik színtere a Darknet, mely magas fokú anonimitása révén megnehezíti a felhasználók azonosítását. Itt a büncözők mindamellett, hogy rejtve maradnak, az illegális szolgáltatásaikat vagy termékeiket „árulhatják”. Az e-kereskedelem fejlődése lehetővé tette, hogy a szervezett büncözői körök a felhasználók bankszámlájának, bankkártyájának adatait megismerjék. Ugyanez igaz az ATM-en vagy POS terminálon keresztül történő bankkártya hamisításokra is, aminek következtében az áldozatok pénzét más bankszámlára utalhatják, kriptovalutát, Bitcoint vásárolhatnak belőle, amellyel aztán az arra alkalmas helyeken később fizetnek. Ezeket a módszereket a pénzmosás hüncselekményének elkövetésére is gyakran használják, így a hüncselekményből származó jövedelem törvényes bevételnek tűnhet, a hatóságok előtt pedig rejtve maradhat az elkövető. A kibercüncselekményekből származó vagyon elrejtésére kiváló eszköz, ha egy legálisan tűnő vállalkozást létesítenek, vagy a megszerzett jövedelmet kriptovalutába fektetik be. Ennek azonban van veszélye is, mivel a kriptovaluták árfolyama folyamatosan változik, akár nagyobb összegeket is lehet rajta bukni.²¹

¹⁹ NAGY Zoltán András - MEZEI Kitti: Pénzmosás a kibertérben.. *Infokommunikáció és Jog*, 2018/1., 26-31.; MEZEI Kitti: A kibercüncselekmények hazai szabályozásának aktuális kérdései. *Magyar Jog* 2019/5. 305-314.

²⁰ MEZEI Kitti: A kriptovaluták büntető anyagi és eljárásjogi kihívásai. *Pro Futuro* 2019/1. szám, 79-98.

²¹ GYARAKI Réka: A kibercüncselekmények megjelenése és helyzete napjainkban. In: MEZEI Kitti (szerk.): *A büncügyi tudományok és az informatika*. Pécsi Tudományegyetem. ÁJK. MTA Társadalomtudományi

5. Záró gondolatok

Az eddig megfogalmazottak alapján minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy a pénzmosás bűncselekményének hazai és nemzetközi szabályozása az elmúlt időben jelentős változásokon esett át, és ez a tendencia a jövőben is megmarad. Mind az Európai Unió, mind pedig a hazai jogszabályok egyre szigorúbban és szélesebb körben szankcionálják az elkövetett bűncselekményeket. Erre minden bizonnyal szükség is van, hiszen a digitalizációnak köszönhetően a bűncselekmény elkövetési módjai is folyamatosan változnak. Megjelentek új elkövetési lehetőségek is, úgy mint a „money-mule”, a pénzfutárkodás. Különösen kedvelt az elkövetők körében a kriptovaluták, mint pl. a Bitcoin használata is. Ezek anonim módon történő megszerzése, továbbadása remek táptalajul szolgál a bűncselekmény alapját képező büntetendő vagyon eltüntetésére. E változásokkal a hatóságoknak is lépést kell tartani, ami azonban nem mindig egyszerű, ezért is próbál az Európai Unió is egyre szélesebb körű jogfejlesztő gyakorlatokat végezni.

Kutatóközpont, Pécs, 2019, 83-103.; Sergij S. VITIVISKY - Oleksander N. KURAKIN - Pavlo S. POKATAEV - Oleksii M. SKRIABIN - Dmytro B. SANAKOIEV: Formation of a new paradigm of anti-money laundering: the experience of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management* 19(1) 354-363.